

B.ED

Question Papers

Semester-I

December-2016

Roll No.

Total No. of Pages : 4

PC 1961-N

L-11/2116

PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE IN EDUCATION-I

Semester-I

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note:- Attempt *five* questions in all, selecting at least *two* questions each from Sections A and B. Question No. 9 from Section C is compulsory.

SECTION-A

Define Philosophy. Describe its nature. What is the scope of Epistemology? 5+2+3.

What is Education ? Give its nature and scope. 4+3+3

How are Education and Philosophy related to each other ? 10

Give main thoughts of the philosophy of Idealism. How does it influence educational thought and practice ? 4+6

SECTION-B

Give in detail the contribution of Swami Vivekananda to Educational Philosophy. 10

61-N-L-11/6110/CBR-1470

1

[P.T.O.]

6. Discuss briefly the educational aims listed by Kothari Commission.

10

7. Discuss briefly the educational aims listed by National Policy of Education (1986).

10

8. Define Values. Give the hierarchy of values. Draw a parallel between Traditional and Modern Values in Education.

3+4+3

SECTION-C

9. Answer the following questions in about 75 words each:

- (a) Define Metaphysics.
- (b) Define Axiology.
- (c) What are the main aims of Education according to Naturalism?
- (d) Give main features of Realist Philosophy of Education.
- (e) How did Pragmatism Influence Education?
- (f) Give Guru Nanak Dev Ji's views on Education.
- (g) Give main concept of J. Krishnamurthy on education of the being.
- (h) What is the relevance of Value Education in Modern India?
- (i) Give in brief the main features of Wardha scheme of Education.
- (j) What are different kinds of values? Give examples.

3×10=30

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਭਾਰਾ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭਾਰਾ ਦ ਸਾਰਾ ਕਰੋ।

ਭਾਰਾ—ੳ

1. ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚਾਰੋ। ਫਿਲਾਸਫੀ-ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਕੀ ਹੈ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

5+2+3

2. ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦਰਜ ਕਰੋ।

4+3+3

3. ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

10

4. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

4+6

ਭਾਰਾ—ਅ

5. ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

10

6. ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

10

7. ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਲਿਸੀ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (1986) ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

10

8. ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਦਰਜ ਕਰੋ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮੁਲਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

3+4+3

ਭਾਗ—ੲ

9. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਲਗਭਗ 75 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰ ਲਿਖੋ :
- (ੳ) ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (ਅ) ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ੲ) ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ?
- (ਸ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਦਰਜ ਕਰੋ।
- (ਹ) ਵਿਹਾਰਕਤਾਵਾਦ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
- (ਕ) ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਰਜ ਕਰੋ।
- (ਖ) ਜੀਵ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਜੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਕਲਪ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (ਗ) ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਵਿਚਾਰੋ।
- (ਘ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਵਰਧਾ ਵਿਉਂਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਦਰਜ ਕਰੋ।
- (ਙ) ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

3×10=30

16110/CBR-1470

4

Roll No.

Total No. of Pages : 4

PC 1962-N

L-11/2116

UNDERSTANDING THE LEARNER-II

Semester-I

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :- The candidates are required to attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Explain the nature and scope of educational psychology. 10

I. Bring out the difference between the concepts of growth and development. 10

II. What are the characteristics of cognitive development in adolescents? Explain the role of family and school in nurturing cognitive development among adolescents. 10

V. Describe the influence of environment on growth and development of adolescents. 10

962-N-L-11/6110/CBR-1471

1

P.T.O.

6

SECTION—B

- V. Explain the concepts of inter and intra-individual differences. Also state the causes. 10
- VI. Compare the theories of intelligence given by Gardner and Spearman. 10
- VII. How can teacher use the knowledge of types and techniques of motivation in dealing with students? 10
- VIII. Explain the meaning of 'Learner with special needs'. Discuss educational programmes for creative learners. 10

SECTION—C

- IX. Write short notes on :
 - (1) Slow learners
 - (2) Uses and limitations of intelligence tests
 - (3) Factors affecting learning
 - (4) Process of learning
 - (5) Educational programmes for delinquents
 - (6) Meaning of gifted children
 - (7) Classical conditioning theory
 - (8) Role of culture in social development of adolescents
 - (9) Influence of heredity on growth and development
 - (10) Moral development and mass media's influence on adolescents

3-10-30

7

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਉ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋ-ਚੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਸਹੀਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 10 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

Handwritten note

ਭਾਗ—ਉ

- I. ਸਿੱਖਿਆ-ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚਾਰੋ। 10
- II. ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵੱਖਰੇਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 10
- III. ਕਿਸੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਕਿਸੇਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸੰਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕੂਟਿਕਾ ਵਿਚਾਰੋ। 10
- IV. ਕਿਸੇਰਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—ਅ

- V. ਇੰਟਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰੋ। 10
- VI. ਗਾਰਡਨਰ ਅਤੇ ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਵਲੋਂ ਉਸਾਰੇ ਗੂੜ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਕਰੋ। 10
- VII. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਵਿਆਂ ਅਧਿਆਪਕ, ਪ੍ਰਿਠਕਾ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 10

VIII. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ (ਲਰਨਰ) ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ
ਲਰਨਰਜ਼ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

10

ਭਾਗ—ੲ

IX. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (1) ਵਿੱਲਤ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀ
- (2) ਸੂਝ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ
- (3) ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੱਖ
- (4) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- (5) ਮੰਦ-ਬੁੱਧੀ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
- (6) ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ
- (7) ਸਨਾਤਨੀ ਕਾਂਡੀਸ਼ਨਲ ਸਿਧਾਂਤ
- (8) ਕਿਸੇਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- (9) ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
- (10) ਕਿਸੇਰਾਂ ਦਾ ਅਖਲਾਕੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਜਨ-ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ।

3×10=30

CBR-1471

4

Roll No.

Total No. of Pages : 4

PC 1963-N

L-11/2116

TEACHING OF LEARNING PROCESS-III
Semester-I

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 70

Note :- The candidates are required to attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Explain the concepts of teaching and learning. Discuss the relationship between teaching and learning. 10
- II. What are the behaviourist views on teacher and learner? 10
- III. How are objectives for academic learning decided and teaching planned for it? 10
- IV. What principles should be followed for planning teaching from constructivist perspective? 10

SECTION—B

- V. What do you understand by teaching styles? How do teaching styles impact classroom environment? 10

[P.T.O.]

1962-N-L-11/6110/CBR-1472

1

VI. What are the features and procedures for organising a learning environment? 10

VII. What are cognitive processes? How can students be taught through discovery method? 10

VIII. Explain the meaning and concept of learning styles. How can a teacher use this knowledge? 10

SECTION—C

IX. Write short notes on :

- (i) Maxims of learning
- (ii) Nature of learning
- (iii) Cognitivism
- (iv) Constructivism
- (v) Thematic planning
- (vi) Classroom environment
- (vii) Definition of learning environment
- (viii) Need for organising learning environment
- (ix) Diverse classrooms
- (x) Integrated planning.

10×3=30

1963-N-L-11/6110/CBR-1472

2

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪੜ੍ਹਾਈ-ਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪੁਸਤਕ ਚੁਣਨ, ਹਰੇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਓ ਦੇ ਸਾਰੇ 10 ਸੰਬੰਧ ਪੁਸਤਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਦੀ

- I. ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ (ਲਰਨਿੰਗ) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚਾਰੋ। ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚਲੇ ਸੰਬੰਧ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 10
- II. ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਹਾਰਕਵਾਦੀ ਮਤ ਕੀ ਹੈ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 10
- III. ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਅਕਾਦਮਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? 10
- IV. ਕਾਂਸਟਰਕਟੀਵਿਸਟ ਪਰਿਪੇਖ ਤੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਨੇਮ ਅਪਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? 10

ਭਾਗ—ਅ

- V. ਅਧਿਆਪਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ? 10
- VI. ਲਰਨਿੰਗ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਵਿਭਿੰਨ ਪੱਖ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ? 10

[P.T.O.]

1963-N-L-11/6110/CBR-1472

3

VII. ਸੰਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਡਿਸਕਵਰੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

10

VIII. ਲਰਨਿੰਗ ਸੈਲੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਇਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

10

ਭਾਗ—ੳ

IX. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (i) ਲਰਨਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਅਖਾਣ (ਨੀਤੀ-ਕਥਨ)
- (ii) ਲਰਨਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ
- (iii) ਸੰਗਿਆਨਕਵਾਦ
- (iv) ਕਾਂਨਸਟਰੈਕਟੀਵਿਜ਼ਮ
- (v) ਥੀਮੈਟਿਕ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
- (vi) ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿਚਲਾ ਵਾਤਾਵਰਣ
- (vii) ਲਰਨਿੰਗ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
- (viii) ਲਰਨਿੰਗ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ
- (ix) ਡਾਈਵਰਸ ਕਲਾਸਰੂਮ
- (x) ਸੰਜੁਗਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ।

10×3=30

Roll No. 25747

Total No. of Pages : 3

PC 1985-N

L-11/2116

EXPLORING LIBRARY AND OTHER LEARNING
RESOURCES-VI

Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note :- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. What is the importance of Library Service in the personal system of education ? 10
- II. Discuss the principles of scientific management and show their applicability in Library Management. 10

SECTION—B

- III. Define Special Library. Explain the different services provided by Special Libraries. 1,9
- IV. What do you mean by Text book ? What are the essential qualities of a good text book ? 2,8

(P.T.O.)

SECTION—C

- V. (a) Characteristics of Reference Book 3
 (b) Importance of Cataloguing 3
 (c) Purpose of Public Library 3
 (d) Accession Research 3
 (e) Inter library loan. 3

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਸਾਰੇ 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

- I. ਵਰਤਮਾਨ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ?
 ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 10
- II. ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? 10

ਭਾਗ—ਅ

- III. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 1,9

- IV. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ? 2,8

ਭਾਗ—ਦ

- V. (ੳ) ਸੰਦਰਭ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ 3
 (ਅ) ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ 3
 (ੲ) ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ 3
 (ਸ) ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰਜਿਸਟਰ 3
 (ਹ) ਅੰਤਰ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਉਧਾਰ। 3

PC-1986/N

L-11/2116

ART IN EDUCATION – VII

(Semester – I)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B.
Each question carries 10 marks. Section C is compulsory.
Each question carries 3 marks.

SECTION – A

- I. Write in your own words the importance of Art and Aesthetics at the Secondary School Education level. 10
- II. Explain in detail the concept of Education in Arts. 10

SECTION – B

- III. Write in detail about the knowledge you have about Indian craft tradition. 10
- IV. Write an essay on any Indian artist and discuss his art work. 10

[P.T.O.]

1986-N/6,110/HHH/245

SECTION - C

V. Write short notes on the following :

(i) Visual Arts.

(ii) Diwali Festival.

(iii) Shobha Singh.

(iv) Art and Craft.

(v) Collage.

(3x5=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਤਾ ਅਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 10
- II. ਆਰਟਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ-B

- III. ਭਾਰਤੀ ਸਿਲਪਕਾਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 10
- IV. ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕਲਾ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

PTO

20

ਭਾਗ-C

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (i) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਕਲਾਵਾਂ।
- (ii) ਦੀਵਾਲੀ ਤਿਉਹਾਰ।
- (iii) ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ।
- (iv) ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ।
- (v) ਸੰਗ੍ਰਹਿ (Collage).

(3x5=15)

21

Roll No.

Total No. of Pages : 3

PC 1978-N

L-11/2116

TEACHING OF POLITICAL SCIENCE-IV & V, Opt. (xv)
Semester—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note :- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A & B, carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- 1. What is the difference between Aims and Objectives ? Discuss the objectives of teaching of Political Science. 10
- 2. What do you mean by curriculum ? Discuss the principles of curriculum construction of Political Science in detail. 10

SECTION—B

- 3. Enlist various methods of teaching Political Science. Which method do you consider best and why ? 10
- 4. What do you mean by 'Text Book' ? What are essential qualities of a good Political Science Text Book ? 10

SECTION—C

5. (a) Scope of Political Science
(b) Importance of Audio Visual Aids
(c) Meaning of Political Science
(d) Relationship of Political Science with other school subjects
(e) Qualities of Political Science teacher. $5 \times 3 = 15$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਟੀਚੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ? ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10
2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ, ਬਣਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—ਅ

3. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਵਧੀਆਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ? 10
4. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਚੰਗੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹਨ ? 10

ਭਾਗ—ਏ

5. (ੳ) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਖੇਤਰ
(ਅ) ਵਿਸ਼ਟੀ ਸਰੋਤ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
(ੲ) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਭਾਵ ਕੀ ਹੈ ?
(ਸ) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਾਕੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ
(ਹ) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਗੁਣ। $5 \times 3 = 15$

Roll No.

Total No. of Pages : 3

PC 1975-N

L-11/2116

**TEACHING OF SOCIAL STUDIES-IV & V, Opt. (xii)
Semester- I**

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note :- The candidates are required to attempt *one* question each from Units A & B. Each question carries 10 marks. Unit C is compulsory, attempt all *five* questions, each short answer has 3 marks.

UNIT—A

Differentiate between Social Sciences and Social Studies. Explain the nature and scope of Social Studies. 10

Differentiate between Unit Plan and Lesson Plan. Explain the procedure of Lesson Planning in Social Studies. 10

UNIT—B

What is the need of Social Studies text-books ? Write academic qualities of a good text-book of Social Studies. 10

What are projective and non-projective aids of teaching ? How will you use (a) Globe, (b) Charts, (c) Overhead Projector, in teaching S.St. ? 10

5. Short answers, 3 marks each :
- (i) What is regressive approach ?
 - (ii) What is integrated approach in Social Studies ?
 - (iii) Major 5 essential qualities of a S. St. teacher.
 - (iv) Name various types of Graphs.
 - (v) Need of a special Social Studies room.

5×3=15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਟ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚਾਰੋ।
2. ਯੂਨਿਟ-ਵਿਉਂਤ ਅਤੇ ਪਾਠ-ਵਿਉਂਤ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠ-ਵਿਉਂਤ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ? ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਕਾਰ-ਮਿਤਰ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
4. ਅਧਿਆਪਕ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗਲੇਬ (ਅ) ਚਾਰਟਸ (ਬ) ਓਵਰਹੈੱਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋਗੇ ?

5. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (i) ਰੀਗ੍ਰੈਸਿਵ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 - (ii) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਸੰਜੁਗਤ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖੋ।
 - (iii) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਗੁਣ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 - (iv) ਗਰਾਫ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 - (v) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਵਿਚਾਰੋ।

5×3=15

Roll No.

99

Total No. of Pages : 3

PC 1976-N

L-11/2116

TEACHING OF ECONOMICS-IV & V Opt. (xiii)

Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Discuss the relationship of Economics with Commerce and Statistics.

5+5=10

Discuss the principles of Curriculum.

10

SECTION—B

1. How will you critically appraise text book in Economics ? 10

2. How will you organize the following activities in Economics :-

(a) Seminar

(b) Field Trips ?

5+5=10

16-N-L-11/3210/CBR-1485

1

[P.T.O.]

SECTION—C

V. Short notes :

- (i) Economics is an Art or Science ? Discuss.
- (ii) Correlational approach in curriculum design.
- (iii) Difference between Economic Growth and Economic Development.
- (iv) Role of Economics teacher at Senior Secondary Stage of Education.
- (v) How to use community resources in Economics ? $5 \times 3 = 15$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

- I. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਣਜ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚਾਰੋ। $5+5=10$
- II. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

ਭਾਗ—ਅ

- III. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿ ਕਰੋਗੇ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

1976-N-L-11/3210/CBR-1485

2

- 31
- IV. ਤੁਸੀਂ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀਆਂ ਨਿਮਨ-ਦਰਜ਼ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਾਉਗੇ ?
- (ੳ) ਸੈਮੀਨਾਰ
 - (ਅ) ਫੀਲਡ ਟਰਿਪਸ ?
- $5+5=10$

ਭਾਗ—ੲ

V. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (i) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਕਲਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (ii) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਵਿੱਚ ਕੋਰੀਲੇਸ਼ਨਲ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (iii) ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
- (iv) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚਾਰੋ।
- (v) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ (ਭਾਈਚਾਰਕ) ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? $5 \times 3 = 15$

1976-N-L-11/3210/CBR-1485

3

Roll No.

Total No. of Pages : 3

PC 1977-N

L-11/2116

TEACHING OF GEOGRAPHY-IV & V, Opt.-(xiv)

Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- The candidates are required to attempt *one* question each from Units A and B. Each question carries 10 marks. Unit C is compulsory, attempt all 5 questions, each short answer has 3 marks.

UNIT-A

1. Define the discipline of Geography. Discuss its nature and scope. 10

2. Write in detail about the Topical approach of curriculum construction in Geography with suitable examples. 10

UNIT-B

What is the need and importance of Geography Text-books ? Write academic qualities of a good textbook. 10

4. What is the role of teachers in the formation and maintenance of Geography Lab ? 10

UNIT-C

5. Write short answers :

- (1) What is integrated approach ?
- (2) What is conceptual design curriculum ?
- (3) Major five essential qualities of a Geography Teacher.
- (4) Professional growth of Geography Teachers—What and How ?
- (5) Discuss how Geography is different from other social sciences. 5x3=15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

- 1. ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ (ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
- 2. ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਟੈਪੀਕਲ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ। 10

ਭਾਗ—ਅ

3. ਭੂਗੋਲ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 10

4. ਭੂਗੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—ਦ

- 5. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :
 - (1) ਸੰਜੁਗਤ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 - (2) ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 - (3) ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਗੁਣ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 - (4) ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (5) ਭੂਗੋਲ, ਹੋਰ ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 5x3=15

Roll No.

37

Total No. of Pages : 3

PC 1979-N

L-11/2116

TEACHING OF HISTORY-IV & V, Opt. (xvi)
SEMESTER-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note :- Attempt *one* question each from Sections A & B and the entire Section C. Section A and B will carry 10 marks each. Section C will consist of 5 questions of 3 marks each.

SECTION—A

1. Define History. Discuss nature and scope of History.
2. How can a teacher use questioning, narration and panel discussion to teach history effectively ? Explain.

SECTION—B

3. What is the importance of History Text-Book ? Discuss the qualities of a good Text-Book of History.
4. What is the importance of a lesson plan ? Explain different steps of lesson planning.

1979-N-L-11/3010/CBR-1488

1

[P.T.O.]

38
SECTION—C

5. Write short answers for the following:
- Principles to curriculum construction
 - Approaches to curriculum design.
 - Importance of Seminars
 - Relationship of History with Economics
 - Objectives of teaching History.

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

- ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚਾਰੋ।
- ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਨ, ਵਿਰਤਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਦਸਣ ਅਤੇ ਪੈਨਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਧੀ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

- ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ? ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣ ਵਿਚਾਰੋ।

- 39
4. ਪਾਠ-ਵਿਉਂਤ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਪਾਠ-ਵਿਉਂਤ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪੜਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਦ

5. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨੇਮ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 - ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਭਿੰਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚਾਰੋ।
 - ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚਾਰੋ।
 - ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

PC 1965-N

L-11/2116

TEACHING OF PUNJABI-IV & V (Opt.-ii)

Semester—I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

ਨੋਟ :- ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਭਾਗ ਅ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਸਾਰੇ 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ, ਬੱਚਿਆ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। 3+7

ਜਾਂ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਠੋਸ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—ਅ

2. ਲਿਖਣ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 2+8

ਜਾਂ

ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ? ਬੱਚੇ ਉਚਾਰਣ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ। 2+8

42

- 1. The first part of the book is...
- 2. The second part of the book is...
- 3. The third part of the book is...
- 4. The fourth part of the book is...
- 5. The fifth part of the book is...

Roll No. 35,344

43

Total No. of Pages: 1

PC 1966-N

L-113114

TEACHING OF HINDU—IV & V (Ope—4)

Semester—1

(The student to discuss) (Maximum marks: 20)

Q. (1) How is the Hindu religion different from other religions?

(2) What are the main features of Hinduism?

Ans—1

1. Hinduism is the oldest religion in the world. It is a monotheistic religion. (10)

2. Hinduism is a polytheistic religion. It is a caste system. (10)

Ans—2

1. Hinduism is a monotheistic religion. It is a caste system. (10)

2. Hinduism is a polytheistic religion. It is a caste system. (10)

Ans—3

1. Hinduism is a monotheistic religion. It is a caste system. (10)

2. Hinduism is a polytheistic religion. It is a caste system. (10)

3. Hinduism is a monotheistic religion. It is a caste system. (10)

4. Hinduism is a polytheistic religion. It is a caste system. (10)

PC 1964-N

1-11/2116

TEACHING OF ENGLISH—IV & V (Opt.-3)

Semester—1

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note :—Candidates are required to attempt one question each from Sections A and B carrying 10 marks each. Section C is compulsory consist of five questions of 3 marks each.

SECTION—A

1. Discuss in detail the meaning, nature and role of language. 10
2. Direct method ensures fluency, Translation method ensures accuracy and Bilingual method ensures both. Discuss. 10

SECTION—B

3. What is the procedure of teaching pronunciation to students ? Explain by giving examples. 10
4. What are the different methods of teaching reading to students ? 10

SECTION—C

5. Attempt all questions :

- (1) What is the difference between home language and school language ?

- (ii) Write a short note on 'Situational Conversation' as presentation skill.
- (iii) What is the importance of speaking in a language-teaching course?
- (iv) What are the advantages of silent reading?
- (v) Mention the important objectives of Structural Approach.

47

PC 1969-N

L-11/1116

TEACHING OF SCIENCE-IV & V (O) (ii) vi

Summative-I

Time allowed : 1 1/2 hours (Maximum Marks : 25)

The candidates are required to attempt one question each from sections A and B carrying 10 marks each and the entire section C consisting of 7 short answer type questions carrying 1 mark each.

SECTION - A

Discuss the nature and scope of Science. Why is Science justified as an integrated area of study? 10/10

Define the term Curriculum. Explain various approaches to Science curriculum construction briefly. 10/10

SECTION - B

Give a critical analysis of a Science text book of any class prescribed by NCERT. 10

Give a detailed classification of teaching aids used in Science teaching. How will you integrate it in Science teaching? 10/10

5892661-1160100/111-1975

48

SECTION—C

5. Write short notes on the following :
- (a) Role of Science in Modern Indian Society
 - (b) Meaning of Pedagogical analysis in Science
 - (c) Importance of text book in science teaching
 - (d) Differences between aims and objectives
 - (e) Draw Edgar Dale's cone of learning experiences. $3 \times 5 =$

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

- 1. ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚਾਰੋ। ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਇਕ ਸੰਜੁਕਤ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ $3+3=$
- 2. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹੁੰਚਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। $3=$

ਭਾਗ—ਅ

- 3. NCERT ਵਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਾਸ ਲਈ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।

- 4. ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰੋ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ICT ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾਲ ਜੋੜੋਗੇ ? $6+4=$

49

ਭਾਗ—ਦ

- 5. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (ੳ) ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚਾਰੋ।
 - (ਅ) ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (ੲ) ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।
 - (ਸ) ਆਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
 - (ਹ) ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਸੰਬੰਧੀ ਏਡਗਰ ਡੇਲ ਦੀ ਕੋਨ ਦਾ ਖਾਕਾ ਬਣਾਓ।

$3 \times 5 = 15$

(51)

Roll No.

Total No. of Pages : 3

PC 1984-N

L-11/2116

TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION-IV & V Opt. (xxi)
Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- Attempt *one* question each carrying 10 marks from Sections A & B and the entire Section C is compulsory carrying 3 marks each.

SECTION-A

Explain relationship of Physical Education with General Education.

Write the principles for preparing a sound curriculum in Physical Education.

SECTION-B

- I. Write the meaning and types of Physical Education text book.
- IV. Write the use of Audio Aids in making teaching more effective in Physical Education.

52

SECTION-C

V. Write short answers :

- (1) What is health supervision in Physical Education ?
- (2) Define flexibility and its importance for Human Body.
- (3) Write about the safeguards of Leather Sports Equipment.
- (4) Write the importance of depth perception equipment in execution of sports skills.
- (5) List immediate objectives of Physical Education.

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-ਓ

- I. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚਾਰੋ।
- II. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਅ

- III. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

53

IV. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਡੀਓ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਰਤਣ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿਚਾਰੋ।

ਭਾਗ-ਟ

V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

- (1) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (2) ਲੱਚਕਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਲਈ ਇਸਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।
- (3) ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।
- (4) ਖੇਡ ਮੁਹਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡੈਪਥ ਪ੍ਰਸੈਪਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (5) ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਫੌਰੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਰਜ ਕਰੋ।

Roll No.

Total No. of Pages : 3

PC 1971-N

L-11/2116

**TEACHING OF LIFE SCIENCE-IV & V Opt. (viii)
Semester-I**

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note :- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Discuss the nature of life science as a subject and its place in school curriculum. 5+5

2. What do you mean by the term curriculum ? Highlight the features of science education in National Curriculum Framework 2005. 3+7

SECTION—B

Classify teaching aids. How will you successfully integrate ICT in life science teaching to make it more effective ? 3+7

56

4. Discuss the purchase and maintenance of apparatus for a life science laboratory.

SECTION—C

- 5. Write short notes on the following :
 - (a) Psychomotor objectives of Bloom's Taxonomy.
 - (b) Any three principles of curriculum construction.
 - (c) Need and importance of a good life science text book.
 - (d) Edgar Dale's cone of learning experiences.
 - (e) Maintaining records for a life science laboratory.

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਉ

- 1. ਜੀਵਨ ਵਿਗਿਆਨ (ਲਾਈਫ ਸਾਇੰਸ) ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਸਥਾਨ ਵਿਚਾਰੋ।
- 2. ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੁਰੀਕੁਲਮ ਫਰੇਮਵਰਕ 2005 ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲੰਘਣ ਨੂੰ ਉਘਾੜੋ।

57

ਭਾਗ—ਅ

3. ਅਧਿਆਪਨ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰੋ। ਲਾਈਫ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ICT ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜੋਗੇ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

3+7

4. ਇੱਕ ਲਾਈਫ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਲਈ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

5+5

ਭਾਗ—ੲ

- 5. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (ੳ) ਬਲੂਮ ਦੇ ਟੈਕਸੋਨਾਮੀ ਦੇ ਸਾਈਕੋਮੋਟਰ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਰੋ।
 - (ਅ) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਨੋਮ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 - (ੲ) ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਲਾਈਫ ਸਾਇੰਸ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।
 - (ਸ) ਲਰਨਿੰਗ ਅਨੁਭਵ ਸੰਬੰਧੀ ਏਡਗਰ ਡੇਲ ਦੀ ਕੋਨ ਵਿਚਾਰੋ।
 - (ਹ) ਲਾਈਫ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡਸ ਦੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਈ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

3×5=15

PC 1972-N

L-11/2116

TEACHING OF MATHEMATICS-IV & V Opt. (ix)
Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. What do you mean by 'Mathematics' ? Discuss the values of teaching Mathematics at school level. 3,7
- II. Write in detail the contribution of Aryabhatta and Euclid in field of Mathematics. 5,5

SECTION—B

- III. Describe the Bloom's taxonomy of educational objectives for cognitive domain. How can the knowledge of taxonomy increase effectiveness of teaching ? 6,4
- IV. What is meant by pedagogical analysis ? Explain the procedure for pedagogical analysis. 3,7

SECTION—C

60

V. Write short notes on the following :

- (1) Nature of Mathematics
- (2) Axioms and Postulates
- (3) Objectives in Behavioural Terms
- (4) Evaluation in Mathematics
- (5) Importance of Mathematics in daily life.

5×3=15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਉ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਉ

I. ਗਣਿਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।

3,7

II. ਗਣਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਰੀਆਭਟ ਅਤੇ ਯੂਕਲਿਡ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

5,5

ਭਾਗ—ਅ

III. ਸੰਗਿਆਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰੋ। ਵਰਗੀਕਰਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

6,4

IV. ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਵਿਚਾਰੋ।

61

3,7

ਭਾਗ—ਦ

V. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (1) ਗਣਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ
- (2) ਐਕਸੀਓਮਸ ਅਤੇ ਪੋਸਟੂਲੇਟਸ (ਪ੍ਰਤੱਖਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਮਾਣ)
- (3) ਵਿਹਾਰਕਤਾਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦੇਸ਼
- (4) ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ
- (5) ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।

5×3=15

(63)

Roll No.

Total No. of Pages : 3

PC 1983-N

L-11/2116

TEACHING OF MUSIC-IV & V Opt.-(xx)

Semester-I

Time Allowed : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note:- The candidates are required to attempt *one* question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION-A

What aims do you consider most suitable for teaching music subject in schools at various levels ? 10

Music effects on human behaviour, activity and fatigue. 10

SECTION-B

What do you understand by 'Folk Music' ? Explain its role in education. 5+5

How will you train your students to appreciate good music ? 10

31-N-L-11/1510/CHR-1492

1

[P.T.O.]

SECTION-C

5. Short notes :

- (1) Musical sounds.
- (2) Types of Laya.
- (3) Professional qualities of music teacher.
- (4) Parts of your favourite instrument.
- (5) Composer.

5×3=

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ: ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ ਟ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-ਉ

- 1. ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਢੁਕਵੀਂ ਆਸ਼ੇ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- 2. 'ਸੰਗੀਤ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਥਕਾਵਟ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਅ

- 3. ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚਾਰੋ। 5+
- 4. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਸਿਖਾਉਂਗੇ ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਦ

5. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

- (1) ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨੀਆਂ (ਅਵਾਜ਼ਾਂ)
- (2) ਲਯ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
- (3) ਸੰਗੀਤ-ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਗੁਣ
- (4) ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਪਸੰਦ ਸਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਗ
- (5) ਸੰਗੀਤਕਾਰ (ਕੰਪੋਜ਼ਰ)।

5×3=15